

ЕФЕКТИВНЕ КРЕДИТУВАННЯ, ЯК ЗАСІБ ЗБІЛЬШЕННЯ ОБОРОТНИХ ФОНДІВ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА.

Федченко В.В.

Науковий керівник: Скорук О.П., к.е.н., доцент

У статті визначено проблеми кредитування аграрного сектору економіки. Досліджено джерела кредитування сільського господарства, проаналізовано правову базу кредитування аграрного сектору і запропоновано напрями вдосконалення кредитування.

Ключові слова Кредит ,фінансова стабільність, сільське господарство, правова база, державне регулювання.

Вступ. Аграрний сектор економіки дедалі більше потребує фінансових вкладень, необхідних для оновлення й технологічної модернізації виробництва, зокрема для закупівлі нової сільськогосподарської техніки та будівництва об'єктів комерційного і промислового призначення. Об'єктивна необхідність використання кредитних відносин в аграрній сфері економіки пов'язана з особливостями сільськогосподарського виробництва, нерівномірністю руху оборотних фондів підприємств, значними відхиленнями потреби в оборотних засобах від їхньої фактичної наявності. Гальмує розвиток системи кредитного обслуговування аграрного сектору економіки неврегульованість таких питань, як нерозвиненість ринку землі, що унеможливує її використання як застави для отримання кредиту, знос основних засобів, тривала процедура отримання банківського кредиту, недоступність фінансових послуг для малих і середніх підприємств, високі відсоткові ставки.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблеми кредитування сільськогосподарських товаровиробників розглядаються у працях багатьох вчених: Гудзь О. Є., Колотуха С. А., Коваленко І. Б., Кириченко О. А., Кудрицький В. Д., Мироненко Ю. М..

Мета дослідження. Аналіз проблем кредитування в сільському господарстві та перспективи його покращення.

Виклад основного матеріалу. Велике значення для розвитку сільськогосподарського виробництва має державна підтримка. Сьогодні її механізм є малоєфективним і не дозволяє задовольнити всі потреби аграріїв. Існуюча в Україні система управління коштами державного бюджету в агропромисловому комплексі не є достатньо ефективною. Незважаючи на те, що за 5 останніх років обсяги державної підтримки сільськогосподарського виробництва зросли більш ніж удвічі, це так і не забезпечило його стабільного розвитку. Це пояснюється, на нашу думку, різким збільшенням собівартості виробництва основних видів сільськогосподарської продукції (підвищенням цін на пально-мастильні матеріали, засоби захисту рослин та диспаритетом цін на сільськогосподарську та промислову продукцію).

Майже третина сільськогосподарських підприємств є збитковими, поголів'я худоби продовжує скорочуватись, а посівні площі під більшістю сільськогосподарських культур — зменшуються. Як наслідок, продовольча безпека держави, передбачена Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України», не забезпечується, що свідчить про необхідність розробки та впровадження нової, більш ефективної системи управління бюджетними коштами в АПК України з метою підвищення конкурентоспроможності галузі в умовах вступу до СОТ [4].

В першу чергу розглянемо проблему забезпечення постійної фінансової стабільності та платоспроможності аграрних підприємств. Сільськогосподарське виробництво характеризується високою ймовірністю ризиків та форс мажорних обставин пов'язаних із сезонністю виробництва, природнокліматичними умовами, нестабільною ціновою політикою та державною підтримкою, тощо. Враховуючи усі ці фактори підприємство повинно поставити собі ціль самостійного забезпечення постійної фінансової стабільності.

Для цього можна застосувати:

- Економічно вигідне кредитування;
- Впровадження галузь постійного виробництва (тваринництво, виробництво з переробки с/г продукції, оренда рухомого й нерухомого майна тощо);
- Інтеграційні процеси з фінансово незалежними підприємствами;
- Періодичне (систематичне) інвестування.

Проаналізувавши вищезазначені способи забезпечення фінансової незалежності аграрних підприємств можна сказати, що більшість із цих способів в теперішніх умовах вимагають залучення додаткових коштів (кредитів).

Тому розглянемо проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств:

- підвищену нестійкість фінансового стану, невідповідність довготермінових запитів підприємств короткотерміновості наявних у банку ресурсів, нестабільність бюджету, невиконання тих його статей, які пов'язані з фінансуванням сільського господарства;
- сезонні особливості сільськогосподарського виробництва, його залежність від природнокліматичних умов;
- труднощі, пов'язані з реалізацією продукції, неплатежі чи затримки надходження виручки від реалізації, відсутність у позичальника ліквідного забезпечення кредиту;
- низьку дохідність операцій з кредитування, недостатню правову і нормативну базу кредитування сільського господарства.

Спостерігаються негативні тенденції до погіршення фінансового стану аграрних підприємств через незадовільну організацію розрахунків і дисципліну платежів. Загалом, по аграрному сектору станом на 1 січня 2007 р. кредиторська заборгованість перевищувала дебіторську на 24,8% , або на 8,5 млрд грн, і становила 42,8 млрд грн, а загальні обсяги не розрахунків — понад 77 млрд грн, що становить майже 15% від ВВП країни.

Питання кредитування сільськогосподарських товаровиробників в регіонах країни також залишається ще не вирішеним. Наприклад, аграрії Вінниччини приречені на збільшення проблемних кредитів, адже з сільськогосподарства "вимили" значну частину обігових коштів, тільки поголів'я худоби зменшилось на 20% , в тому числі і тієї, яка трималась під заставу банківських кредитів. Спеціалісти прогнозують зменшення обсягів виробництва, бо немає ресурсу сировини, а економіка області на 70% складається з аграрного сектору. Практично сільськогосподарські підприємства регіону втратили привабливість для кредиторів, із 900 сільгосп-підприємств лише 112 отримали банківські кредити, а з 28 банків лише 11 кредитують селян. Хоча загальна потреба в кредитах складає 272 млн грн, в тому числі на проведення весняно-польових робіт — не менше 120 млн грн.

Особливості сільськогосподарських підприємств передбачають розвиток довгострокового банківського кредитування, що дозволить розробити довготермінову стратегію їх розвитку.

Динаміка довгострокового банківського кредитування сільськогосподарства протягом останніх років має позитивну тенденцію, але досягнутий обсяг кредитування не відповідає потребам галузі. До основних причин гальмування динамічного зростання довгострокових кредитних вкладень можна віднести такі:

- нестабільний фінансовий стан аграрних підприємств;
- недостатнє правове регулювання відносин, пов'язаних із забезпеченням кредитів;
- високі відсоткові ставки;
- низький рівень розвитку інфраструктури ринку кредитів [2].

Ефективним інструментом підвищення доступності кредиту для сільськогосподарського сектору може стати Фонд гарантій повернення сільськогосподарського кредиту (Фонд кредитних гарантій). Робота в напрямку створення Фонду кредитних гарантій сільськогосподарських товаровиробників в Україні вже ведеться. Так, в проєкті Комплексної програми підтримки розвитку українського села на період до 2015 р. Головним завданням Фонду має стати надання часткових гарантій для кредитування пріоритетних напрямків розвитку аграрного сектору та підтримка мікрокредитування фермерських і особистих селянських господарств.

Світовий досвід свідчить, що сільськогосподарські товаровиробники для забезпечення залучених кредитних ресурсів, у переважній більшості, використовують наявні у них землі сільськогосподарського призначення. Тобто, для залучення більших обсягів кредитів в аграрний сектор, землі сільськогосподарського призначення повинні стати товаром.

На даному етапі одним із головних завдань розвитку земельного ринку все ще залишається створення належної законодавчої бази, яка б відповідала прогресивним міжнародним стандартам і враховувала позитивний досвід впровадження відповідного законодавства в інших країнах. Тобто, необхідними передумовами становлення й розвитку кредитування під заставу земель сільськогосподарського призначення є: формування правового поля щодо оцінки, обліку, застави, відчуження земель сільськогосподарського призначення; формування загальнодержавної системи контролю за ефективним використанням сільськогосподарських земель і дотримання природоохоронного законодавства.

Припинення дії мораторію на відчуження земельних ділянок для ведення товарного сільськогосподарського виробництва створить умови для ефективнішого використання земель сільськогосподарського призначення, сформує підґрунтя для підвищення ліквідності основного активу сільськогосподарських підприємств. З іншого боку, зменшення ризику неповернення банками власних коштів сприятиме зменшенню вартості кредитів, що позитивно вплине на кредитування сільськогосподарства [1].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже можна зробити висновок, що на даний період основним суб'єктом покращення фінансового стану аграрних підприємств є державне регулювання в сільськогосподарському виробництві. Адже сама держава повинна бути зацікавлена в розвитку аграрного комплексу для забезпечення продовольчої безпеки. На нашу думку це вона повинна виконувати такими способами:

- Мотивація інвестування в сільськогосподарське виробництво;
- Удосконалення й створення досконалої нормативно-правової бази для аграрної сфери;
- Зниження чи погашення відсоткових ставок для сільськогосподарських товаровиробників;
- Розробка програм щодо розвитку проблемних галузей сільськогосподарського виробництва;
- Спрощення оподаткування аграрних підприємств (зниження податкових ставок, податкові канікули новостворених та малих підприємств);
- Розвиток інфраструктури села.

Комплексно й стабільно виконуючи усі ці настанови держава зможе забезпечити фінансову стабільність сільськогосподарських підприємств та аграрного сектору в цілому. Що забезпечить тенденції росту економіки країни й конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Література

1. Гудзь О. Є. Кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу земель сільськогосподарського призначення: проблеми та перспективи // Економіка АПК. – 2007. - №1. – С. 84-88
2. Колотуха С. Коваленко І. Кредитне забезпечення аграрної галузі: проблеми та шляхи їх вирішення // Банківська справа. – 2007. – № 4. – С. 82-88

3. Кириченко О. А. Кудрицький В. Д. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5(95). – С. 207-221
4. Мироненко Ю. М. Управління бюджетними коштами в АПК України // Вісник аграрної науки. – 2008. – № 10. – С. 70-72.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Шинкарук Л.О.

Науковий керівник: Чорнопишук Т.І., к.е.н., доцент

Розглядаються проблеми та характеризуються напрямки розвитку земельних відносин у сільському господарстві, адекватних ринковому механізму господарювання.

Ключові слова: земельні ресурси, земельні відносини, землекористування.

Вступ. Україна володіє вагомим природно-ресурсним потенціалом, ефективне використання якого дає можливість виробляти конкурентоспроможну на зовнішньому та внутрішньому ринках продукцію. Земля як ресурс посідає особливе місце серед матеріальних умов, необхідних для життя людей, відіграє не тільки економічну, а й політичну роль у розвитку суспільства, і від її раціонального та ефективного використання залежить добробут народу. Одним з визначальних напрямів ефективного землекористування в сільському господарстві є формування адекватних ринковому механізму господарювання земельних відносин.

Мета статті – дослідити основні напрями розвитку земельних відносин у сільському господарстві.

Постановка проблеми. Формування ринкових механізмів господарювання в Україні передбачає якісних змін земельних відносин і, зокрема, формування ефективного землекористування в сільському господарстві. Проблемам формування економічного механізму раціонального землекористування присвячені наукові праці С.Н.Волкова, Д.С.Добряка, В.О.Леонця, Ю.А.Махортова, Л.Я.Московського, М.Й.Маліка, П.Т.Саблука, А.М.Третяка, М.М.Федорова, В.В.Юрчишина та ін. Науковцями висвітлені тенденції та закономірності, які склалися в сучасному землекористуванні, розроблені принципи та механізми управління землекористуванням тощо. Однак, окремі питання до цього часу залишаються дискусійними і потребують подальшого вивчення.

Основні результати досліджень. Земельні відносини являють собою суспільні відносини людей, пов'язані з володінням, користуванням, розпорядженням і управлінням землею на державному, господарському і внутрішньогосподарському рівнях. Вони виступають складовою частиною виробничих відносин та за своєю природою належать до економічного базису суспільства.

Земельні відносини як складова відносин, можуть бути як стимулюючим, так і стримуючим фактором розвитку продуктивних сил. Поняття земельних відносин охоплює широке коло питань економічного (виробничого) і правового характеру. В основі земельних відносин лежить категорія власності на землю. Тому зміну і розвиток земельних відносин пов'язують зі зміною форм власності.

З часу проголошення земельної реформи кардинально змінилися відносини власності на землю, структура землеволодінь і землекористувань в аграрній сфері. Станом на 1 липня 2008 р. 6 917 174 особи набули право на земельний пай, із яких 6 822 127 громадян (98,6%) отримали сертифікати на право на земельну частку (пай). [1, с.4] Однак землекористування в сільському господарстві залишається неефективним. Нині з обороту виведено (за різними джерелами) від 4 до 10 млн. га земель. Посівні площі порівняно з 1990 р. скоротилися до 6,4 млн. га, а з 1995 р. - до 4,9 млн. га, не говорячи вже про природні кормові угіддя, які практично виведено з господарського обороту. За даними Державного комітету земельних ресурсів, 4,8 млн. га земельних паїв не використовуються. У землеволодінні та землекористуванні триває непорядкованість [2, с.70].

З часу проголошення земельної реформи кардинально змінилися відносини власності на землю, структура землеволодінь і землекористувань в аграрній сфері, запроваджені плата за землю, оренда земельних ділянок, їх купівля-продаж, дарування, міна. Мільйони громадян з державної власності безоплатно отримали земельні ділянки, що формує третього суб'єкта ринку земель - приватного власника.

У результаті реалізації заходів земельної реформи формується земельний устрій країни, прийнятний для ефективної господарської діяльності на землі досвідчених, підприємливих, працездатних людей, збереження і розвитку сталого довкілля. У ході земельної реформи напрацьовується економічний механізм регулювання земельних відносин, удосконалюється система управління землекористуванням.

У процесі здійснення заходів земельної реформи встановлено межі сільських населених пунктів, сформовано території та визначено межі сільських і селищних рад, здійснено грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення. Внаслідок цього територіальні громади сіл, селищ та міст отримали важливе джерело наповнення місцевих бюджетів. Однак, перетворення земельної власності та структури землекористування в аграрній ефеці ще далекі до свого повного завершення і юридичного закріплення.

Насамперед, до цього часу ще не сформовано до кінця економічні відносини власності на землю. Фахівці у нашому чинному законодавстві виділяють близько 16 типів прав. Це право володіння, право